

ข้อพิจารณาสำคัญ
เพื่อการลงประชามติ
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐

คณะกรรมการการประชามติ
สภาร่างรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

ลำดับ	เรื่อง	หน้า
๑	- ข้อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อการลงประชามติ “เห็นชอบ” หรือ “ไม่เห็นชอบ”	๓
๒	- บทเรียนจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐	๔
๓	- รัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ มากที่สุดประวัติศาสตร์	๗
๔	- จุดเด่น / จุดขายของร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐	๑๐
๕	- สาระสำคัญที่เพิ่มขึ้นของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	๑๑
๖	- การปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชน	๑๗
๗	- บทส่งท้าย	๑๙

ข้อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อการลงประชามติ “เห็นชอบ” หรือ “ไม่เห็นชอบ”

ความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายต่อการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น ถือเป็นสิ่งปกติในสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิด ความเห็น ดังที่มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ผ่านมาทุกฉบับ รวมทั้งได้มีการกำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้ด้วย

พัฒนาการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีวัฏจักรของการล้มเลิก การเปลี่ยนแปลง และการแก้ไขดังปรากฏในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยมาโดยตลอด มีการยอมรับและไม่ยอมรับ และมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ความพยายามที่หากเมื่อมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับก็มุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดียิ่งขึ้น ดังเช่นความพยายามของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ต่อการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้เช่นกัน

ในกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับ ย่อมก่อรูปขึ้นโดยพื้นฐานสำคัญจากการรวบรวมความคิดเห็นส่วนใหญ่ของประชาชนและการเรียนรู้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญในอดีต เพื่อนำมาประมวลไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้ ก็ได้ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวเช่นเดียวกัน และได้ดำเนินการยกย่องขึ้นบนพื้นฐานและหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ทั้งนี้ อาจมีบางมาตราที่มีผู้ “ไม่เห็นด้วย” หรือ “ไม่ถูกใจ” แต่สิ่งที่มีหน้าที่ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ พึงตระหนักและไม่ละทิ้ง ก็คือ “ความถูกต้อง”

ดังนั้น การพิจารณาระหว่าง “ความถูกใจ” กับ “ความถูกต้อง” จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่สังคมไทยจะต้องใช้ความเป็นเหตุเป็นผลอย่างผู้มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ในการพิจารณาวินิจฉัยเพื่อลงประชามติ “เห็นชอบ” หรือ “ไม่เห็นชอบ” ซึ่งจะเป็นการลงประชามติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบทั้งฉบับ ทั้งนี้ แม้จะมีบางส่วนหรือบางมาตราอาจไม่ถูกใจ แต่ส่วนใหญ่ยังคงถูกต้องและดีขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หากประชาชนลงประชามติ “เห็นชอบ” ก็จะนำพาประเทศไทยไปสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วจัดตั้งรัฐบาลเพื่อทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขต่อไป.

บทเรียนจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือที่เรียกกันว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” มีเจตนารมณ์ในอันที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การปฏิรูปการเมือง และมุ่งหมายให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ โดยมีหลักการสำคัญคือการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และการปรับปรุงโครงสร้างของสถาบันการเมืองให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะพิจารณาเห็นได้ว่า หลักการอันเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ถูกบิดผันไปโดยสิ้นเชิง ดังต่อไปนี้

๑. การส่งเสริม การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

กล่าวคือ ประชาชนไม่สามารถยกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ตลอดทั้งไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ดังนั้น คุณค่าของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในส่วนที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นเพียงแค่ “ตัวหนังสือ” ซึ่งไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้สัมฤทธิ์ผลได้

ปัญหาประการสำคัญคือการบัญญัติถ้อยคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ต่อท้ายบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ตีความว่า สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน ไม่อาจเกิดขึ้นพร้อมกับรัฐธรรมนูญได้โดยทันที หากแต่จะต้องมีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติขึ้นรองรับสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนั้นเสียก่อน

นอกจากนี้ ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่ผู้มีอำนาจในการเสนอกฎหมายจะเลยในการเสนอให้มีการตรากฎหมายเพื่อนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จึงทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องถูก “ถ่วงเวลา” อยู่โดยตลอด อาทิ สิทธิของชุมชนท้องถิ่น (มาตรา ๔๖) หรือการจัดตั้งองค์การอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค (มาตรา ๕๗) เป็นต้น

๒. ประชาชนไม่อาจมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ได้อย่างแท้จริง

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะมุ่งหมายให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐมากขึ้น แต่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กลับมิได้พิจารณาถึงกลไกและช่องทางในการเข้าถึงกระบวนการต่าง ๆ เพื่อมีส่วนร่วมในทางการเมืองของภาคประชาชนให้เป็นไปโดยง่ายและสามารถเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติ

การดำเนินการของภาครัฐหลายกรณี อาทิ การทำสนธิสัญญากับนานาประเทศ (มาตรา ๒๒๔) โดยเฉพาะการทำสนธิสัญญาก่อตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement : FTA) ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างมากแต่ประชาชนกลับไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่สามารถรับรู้ได้ถึงกระบวนการเจรจาและเนื้อหาสาระของพันธกรณีดังกล่าวเลย หรือการลงประชามติ (Referendum) ในเรื่องที่สำคัญแต่กลับไม่มีผลผูกพันการตัดสินใจของรัฐบาล (มาตรา ๒๑๔) และรัฐบาลก็ได้คำนึงถึงการใช้วิธีการออกเสียงประชามติเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินงานที่สำคัญต่าง ๆ แม้แต่ครั้งเดียว เป็นต้น สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนเหล่านี้จึงถูกละเลยมาโดยตลอด

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนด้านอื่น ๆ เช่น สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายทั้งในระดับพระราชบัญญัติและในระดับข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ได้ปรากฏขึ้นจริงในทางปฏิบัติ ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มิได้ชี้แจงให้ชัดเจนระหว่างความมีเสถียรภาพ หรือความเข้มแข็งของฝ่ายบริหารกับสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนอย่างเพียงพอ จึงทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยของภาคประชาชนไม่อาจเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ

๓. การดำเนินการตามเจตนารมณ์ขององค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทั้งรัฐสภาและองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญล้วนประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง

โดยเหตุที่ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งอย่างมากและได้อาศัยช่องว่างของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในการควบคุมพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงหลักการห้ามโอนย้ายพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคน ส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลมีจำนวนมากขึ้นกว่าที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ คาดคิดมาก่อน ในขณะที่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน กลับมีจำนวนลดลงจนไม่สามารถใช้กลไกทางรัฐสภาเพื่อควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลได้ ทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมกลไกตรวจสอบต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญได้อย่างเบ็ดเสร็จ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ โดยการแทรกแซงผ่านกลไกกระบวนการสรรหาและการลงมติเลือกของวุฒิสภา

ปัญหาที่เกิดขึ้นหากไม่เร่งแก้ไขแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะยังคงอยู่ แต่เจตนารมณ์ที่แท้จริงในอันที่จะพัฒนาสถาบันทางการเมืองและกลไกการควบคุมตรวจสอบต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพก็ต้องสูญสลายไปโดยปริยาย

๔. การไม่ตระหนักถึงคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สำหรับปัญหานี้ นอกจากจะเกิดจากข้อบกพร่องของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว ยังเกิดจากปัญหาในเชิงพฤติกรรมของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นไม่สามารถแบ่งแยกระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้ ก่อให้เกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) อย่างกว้างขวางในทุกระดับ เกิดการบริหารงานแบบ “ธุรกิจการเมือง” โดยกลุ่มทุนที่ได้เข้าผูกขาดกิจการที่สำคัญต่าง ๆ ของประเทศ

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของนักการเมือง มิใช่มีเป้าหมายอยู่ที่การทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทย หากแต่เป็นการสร้างเครือข่ายของนักธุรกิจการเมือง โดยใช้กลไกอำนาจรัฐเข้าครอบงำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในขณะที่บทบัญญัติต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ก็ได้เอื้อประโยชน์ให้ผู้ถืออำนาจรัฐมีความเข้มแข็งอย่างมาก และการตรวจสอบเป็นไปได้อย่างยาก จนไม่สามารถควบคุมตรวจสอบโดยวิถีทางที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้อย่างสิ้นเชิง ดังนั้น สิ่งที่ใช้ชีวิตความถูกต้อง ดี ชั่ว จึงมีได้อยู่ที่กฎหมาย หากแต่อยู่ที่จำนวนเสียงสนับสนุนของประชาชน ยังมีประชาชนให้การสนับสนุนมาก ย่อมแสดงว่าการกระทำนั้นมีความชอบธรรมทั้งในทางกฎหมายและในทางการเมือง ปรากฏการณ์เช่นนี้ย่อมไม่ใช่ผลลัพธ์ที่ดีของการปฏิรูปการเมืองตามที่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต้องการอย่างแน่นอน

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้ นับเป็นโอกาสที่ดีที่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญจะได้ศึกษาถึงจุดบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากผลการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้กลไกต่าง ๆ ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นจะยังคงอยู่ และจะได้รับการปรับปรุงและส่งเสริมให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริงในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้

รัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดทำมากที่สุดในประวัติศาสตร์

กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มุ่งหมายให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอน ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับอื่น ๆ ในอดีต รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แล้ว ถือว่าการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำมากที่สุด ดังต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญมีที่มาจากการเสนอชื่อของบุคคลที่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้เสนอชื่อ มีจำนวนไม่เกิน ๒,๐๐๐ คน เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น “สมัชชาแห่งชาติ” ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงบุคคลจากกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม และภาควิชาการ และมาจากภูมิภาคต่าง ๆ อย่างกว้างขวางในลักษณะเช่นเดียวกับกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ หรือที่เรียกว่า “สภาสหามัญ” ต่อจากนั้น ให้สมัชชาแห่งชาติคัดเลือกกันเองเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมควรได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอีกจำนวน ๒๐๐ คน โดยคำนึงถึงสัดส่วนของกลุ่มต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่เหลือ ๑๐๐ คน เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญต่อไป

โดยสัดส่วนของกลุ่มต่าง ๆ ในสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ภาครัฐ ๒๘ คน ภาคเอกชน ๒๗ คน ภาคสังคม ๒๓ คน และภาควิชาการ ๒๒ คน หากจำแนกตามภูมิภาค ประกอบด้วยภาคเหนือ ๑๐ คน ภาคกลาง ๖๘ คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๒ คน และภาคใต้ ๑๐ คน

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

๒.๑ ในการดำเนินการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รวบรวมความคิดเห็นจากองค์กรต่าง ๆ และประชาชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๑) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้รับฟังข้อมูลความคิดเห็นจากคณะกรรมการของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมาธิการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและการประชาคมติ คณะกรรมาธิการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนประจำจังหวัด คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

๒) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้เดินทางไปชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นร่วมกับ คณะกรรมาธิการวิสามัญประสานการมีส่วนร่วมและการประชาคมติ คณะกรรมาธิการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉิยงเหนือ ภาคใต้ และคณะกรรมาธิการวิสามัญรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนประจำจังหวัด

๓) คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ประชุมร่วมกับองค์กรต่าง ๆ จำนวน ๑๓ องค์กร เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ

- ขบวนการผู้หญิงกับการปฏิรูปการเมือง
- เครือข่ายคนพิการ
- เครือข่ายครอบครัว
- เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค
- สมาคมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- สมาคมองค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย
- สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย
- สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ
- คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย
- สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ไทย
- กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA Watch)
- เครือข่ายศิลปินแห่งประเทศไทย
- เครือข่ายปฏิรูปสื่อภาคประชาชน

๔) รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากเว็บไซต์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญและเว็บไซต์ของ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

๕) รวบรวมความคิดเห็นจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นของ ประชาชนที่ส่งข้อมูลมายังคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ตลอดระยะเวลาของการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมาธิการยกร่าง รัฐธรรมนูญ ได้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงการประชุมให้สื่อมวลชนทุกแขนงได้เผยแพร่การประชุมให้ประชาชน ได้ติดตามและรับทราบเนื้อหาสาระต่าง ๆ ของร่างรัฐธรรมนูญและความคืบหน้าในการยกร่างรัฐธรรมนูญตลอด ระยะเวลาของการประชุมด้วย

๒.๒ หลังจากที่คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญร่างแรก (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) พร้อมคำชี้แจงร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่ว่ามีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในเรื่องใดบ้าง พร้อมทั้งแสดงเหตุผลในการแก้ไขและสาระสำคัญของ ร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๐ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้จัดส่งร่างรัฐธรรมนูญ

ดังกล่าวให้แก่สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ องค์กรต่าง ๆ และบุคคลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เพื่อพิจารณาและเสนอความคิดเห็นตั้งแต่วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๐ ซึ่งองค์กรต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ ประกอบด้วย

๑. คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ
๒. สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
๓. คณะรัฐมนตรี
๔. ศาลฎีกา
๕. ศาลปกครองสูงสุด
๖. คณะกรรมการการเลือกตั้ง
๗. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
๘. ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน
๙. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
๑๐. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๑. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๑๒. สถาบันอุดมศึกษา

ในการนี้ คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้เผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญ และเอกสารชี้แจงดังกล่าวให้แก่หน่วยงานราชการ กระทรวง ทบวง กรม องค์กรต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปทราบด้วย ทั้งนี้ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและเพื่อประโยชน์ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาดำเนินการในขั้นตอนการแปรญัตติต่อไป

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกเสียงประชามติ

ประชาชนมีสิทธิในการออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนชาวไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการยอมรับกติกาสูงสุดของประเทศอย่างแท้จริงและเป็นอิสระยิ่งกว่ากระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับอื่น ๆ ในอดีต

จุดเด่น / จุดขาย
ของร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐

ขยายและเพิ่มสิทธิและเสรีภาพให้มากขึ้น อย่างชัดเจน

- ๑) ประชาชน ๕๐,๐๐๐ คน เข้าชื่อเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ (มาตรา ๒๘๒ (๑))
- ๒) ประชาชนเข้าชื่อเสนอกฎหมายเพียง ๑๐,๐๐๐ คน ถอดถอนนักการเมืองเพียง ๒๐,๐๐๐ คน (มาตรา ๑๖๐ และมาตรา ๒๖๒ วรรค ๓)
- ๓) ห้ามแทรกแซงหรือปิดกั้นการสื่อทุกแขนง (มาตรา ๔๕)
- ๔) ผู้สูงอายุ ที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก อย่างสมศักดิ์ศรีจากรัฐ (มาตรา ๕๓)
- ๕) ผู้พิการ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมจากรัฐ(มาตรา ๕๔)
- ๖) บุคคลวิกลจริต ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๕๔)
- ๗) คนเร่ร่อน ไร้ที่อยู่อาศัย และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา ๕๕)
- ๘) ผู้ใช้แรงงาน มีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัย และสวัสดิการในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพ ทั้งในระหว่างและพ้นจากการดำเนินงาน (มาตรา ๔๔)
- ๙) ประชาชนได้เรียนฟรี ๑๒ ปี (ป.๑ – ม.๖) (มาตรา ๔๘)
- ๑๐) การศึกษาทางเลือก การเรียนรู้ด้วยตนเองและตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมจากรัฐ(มาตรา ๔๙)

จัดตั้งกลไกสนับสนุนการเมืองภาคพลเมือง เป็นครั้งแรก

- ๑) ให้มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรเพื่อปฏิรูปกฎหมาย ภายใน ๑ ปี เพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนา กฎหมายของประเทศ รวมทั้งสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนในการร่างกฎหมายเสนอต่อรัฐสภา (มาตรา ๘๐ (๕))
๒. ให้มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ภายใน ๑ ปี (มาตรา ๘๐ (๖))
๓. ให้มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ที่เป็นอิสระจากหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้ง รัฐให้การสนับสนุนงบประมาณด้วย ภายใน ๑ ปี (มาตรา ๖๐)
๔. ให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ภายใน ๑ ปี เพื่อสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับการรวมกลุ่ม/ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบ (มาตรา ๘๕ (๕))
๕. ส่งเสริมการจัดตั้งสภาเกษตรกรรูปแบบใหม่ เพื่อวางแผนการเกษตร และรักษาผลประโยชน์ ร่วมกันของเกษตรกร (มาตรา ๘๓ (๙))

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ และกติกาในเชิงหลักการขึ้นไว้ เพื่อเป็นแนวทางการใช้บังคับ โดยเนื้อหาสาระมีปรากฏอยู่มากมาย จึงมีความ จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ปรากฏเป็นจริงในทางปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรม ให้สมกับแนวทางที่ทุกท่านมีส่วนร่วมในการ “ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมร่างรัฐธรรมนูญ ร่วมลงประชามติ”

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก ๑๐๐ คน มีการตั้งคณะกรรมการขึ้น หลายคณะ เพื่อทำหน้าที่ตามที่สภาร่างรัฐธรรมนูญมอบหมาย นอกจาก ๑๐๐ คนดังกล่าว ได้มีกรรมการ มาจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ อีก ๑๐ คน กล่าวได้ว่าสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญแต่ละท่าน กรรมการ แต่ละคน ได้ทำงานโดยอิสระ ไม่อยู่ในอาณัติมอบหมายของผู้ใด โดยเฉพาะให้ความสำคัญกับการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชนและองค์กร ตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มร่าง จนร่างเสร็จสิ้น ปรากฏเป็นร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ จำนวน ๑๕ หมวด และบทเฉพาะกาล รวม ๓๐๙ มาตรา

เพื่อให้การบังคับใช้ และการตีความรัฐธรรมนูญ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีการบันทึกเจตนารมณ์ ในการบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญแต่ละมาตราไว้อย่างครบถ้วน อันจะเกิดผลดีต่อหน่วยงาน องค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป โดยศึกษารายละเอียดข้อมูลจากรัฐสภาได้ในโอกาสต่อไป

สาระสำคัญที่เพิ่มขึ้นของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ร่างขึ้นบนสถานการณ์ที่จะต้องนำพาประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ และจัดให้มีการเลือกตั้งภายในปี พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งนี้ เพื่อปรับปรุงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ก่อให้เกิดการผูกขาดการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างไม่เป็นธรรม การดำเนินการทางการเมืองของนักการเมืองที่ขาดความโปร่งใส ขาดคุณธรรมและจริยธรรม การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนยังไม่ได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมอย่างเต็มที่

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีสาระสำคัญที่มุ่งจะแก้ไขปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยได้ดำเนินการใน ๔ แนวทางด้วยกัน กล่าวคือ

๑. การคุ้มครอง ส่งเสริม และการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่
๒. การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและเพิ่มอำนาจประชาชน
๓. การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม
๔. การทำให้ระบบตรวจสอบมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ การดำเนินการตามแนวทางทั้ง ๔ แนวทางดังกล่าว นั้น มีมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

๑. การคุ้มครอง ส่งเสริม และการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่

๑.๑ เพิ่มประเภทของสิทธิและเสรีภาพให้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมากกว่ารัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิทธิและเสรีภาพที่เพิ่มขึ้น อาทิ

- ๑) การให้สิทธิและเสรีภาพตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยรับรองมีผลผูกพันเช่นเดียวกับสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
- ๒) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิด (มาตรา ๓๕ วรรค ๓ และมาตรา ๕๖)
- ๓) การเพิ่มสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทัวถึง และเสียค่าใช้จ่ายตามควร โดยเด็ก เยาวชน สตรี คนพิการและทุพพลภาพย่อมได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม (มาตรา ๔๐) และที่สำคัญคือประชาชนมีสิทธิฟ้องศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงด้วยตนเองได้เป็นครั้งแรก
- ๔) เด็ก เยาวชน สตรี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ (มาตรา ๔๐ (๖))
- ๕) การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องทำไปเพื่อประโยชน์เฉพาะกิจการของรัฐเท่านั้น (มาตรา ๔๒)

๖) สิทธิด้านแรงงานที่ประชาชนได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงานซึ่งได้รับการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรก (มาตรา ๔๔)

๗) การให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๕๐,๐๐๐ คน เข้าชื่อเพื่อเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้เป็นครั้งแรก (มาตรา ๒๘๑ (๑)) เป็นต้น

๘) สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนได้รับการคุ้มครองอย่างไม่เคยมีมาก่อน ไม่เพียงแต่ห้ามปิดกั้นการสื่อมวลชนเท่านั้น ยังห้ามแทรกแซงสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสาร (มาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๖ รวมทั้งห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของกิจการหรือเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการสื่อมวลชนด้วย เพื่อป้องกันการใช้อิสราณวาลชนเพื่อประโยชน์ของตนเอง (มาตรา ๔๘)

๙) การส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ (มาตรา ๔๗ วรรคสาม)

๑๐) ประชาชนได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ๑๒ ปีโดยเท่าเทียมกัน (มาตรา ๔๙)

๑๑) เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวได้รับสิทธิเพิ่มขึ้นในการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา (มาตรา ๕๒)

๑๒) บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐเป็นครั้งแรก (มาตรา ๕๕)

๑๓) ส่งเสริมสิทธิในการรวมตัวกันของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในรูปของกลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน และองค์การพัฒนาเอกชน และให้สิทธิข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก (มาตรา ๖๔)

๑๔) ขยายสิทธิของชุมชนยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน ชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้ององค์กรของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิชุมชน (มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗)

๑๕) ในการทำหนังสือสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งหลายที่มีผลกระทบต่อประชาชน รัฐจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อน และต้องแก้ไขเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการลงนามในหนังสือสัญญาอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม (มาตรา ๑๙๐)

๑.๒ ทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพง่ายขึ้นกว่าเดิม โดยมีมาตรการต่าง ๆ เช่น

๑) สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองไว้ แม้ยังไม่มีการกฎหมายลูกตราขึ้น ประชาชนก็สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นได้ทันที โดยการร้องขอต่อศาล (มาตรา ๒๘)

๒) ลดจำนวนประชาชนในการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายจาก ๕๐,๐๐๐ ชื่อ เหลือเพียง ๑๐,๐๐๐ ชื่อ (มาตรา ๑๔๒ และมาตรา ๑๖๓) และถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจาก ๕๐,๐๐๐ ชื่อ เหลือเพียง ๒๐,๐๐๐ ชื่อ (มาตรา ๑๖๔ และมาตรา ๒๗๑)

๑) ตัดคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ออกจากท้ายบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพทั้งหลาย เพื่อส่งสัญญาณว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้นทันทีตามรัฐธรรมนูญไม่ใช่เกิดขึ้นตามกฎหมายลูก

๑.๓ ทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพมีประสิทธิภาพและมีมาตรการคุ้มครองอย่างชัดเจน

โดยการบัญญัติหลักการดังต่อไปนี้

- ๑) กำหนดระยะเวลาในการตรากฎหมายลูกที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ชัดเจน (ส่วนใหญ่ประมาณ ๑ ปี) เพื่อมิให้ผู้มีอำนาจถ่วงเวลาในการตรากฎหมายลูกอันเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (มาตรา ๓๐๓)
- ๒) ให้ประชาชนมีสิทธิฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๑๒)
- ๓) ชุมชนมีสิทธิฟ้องศาลได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิของชุมชน (มาตรา ๖๗ วรรค ๓)
- ๔) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฟ้องศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน (มาตรา ๒๕๗)

๑.๔ ทำให้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมีความชัดเจน รอบด้านและมีผลผูกพันรัฐมากกว่าเดิม
ทั้งปรับปรุงการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการบัญญัติหลักการดังต่อไปนี้

- ๑) ปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคลากรมีฐานะเป็นข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน และให้มีคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมระดับท้องถิ่น (มาตรา ๒๘๘)
- ๒) ลดจำนวนประชาชนที่เข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองและการเสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น (มาตรา ๒๘๖) รวมทั้งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับดูแลการบริหารจัดการ (มาตรา ๒๘๗)
- ๓) มีการแยกแยะหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐให้ครอบคลุมทุกด้านอย่างชัดเจน
- ๔) กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในเรื่องที่สำคัญเพิ่มขึ้น เช่น รัฐต้องพัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ (มาตรา ๗๘ (๔)) จัดให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (มาตรา ๘๑ (๕) และ (๖)) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (มาตรา ๘๓) ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากรให้มีความเป็นธรรม (มาตรา ๘๔ (๓)) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมด้วย (มาตรา ๘๔ (๑)) คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร (มาตรา ๘๔ (๘)) ฯลฯ
- ๕) รัฐต้องจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ เพื่อวางแผนการพัฒนาระบบการศึกษาของชาติในระยะยาว (มาตรา ๘๐ (๓))
- ๖) ให้มีแผนพัฒนาการเมือง และสภาพพัฒนาการเมืองเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยให้มีความก้าวหน้าและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น (มาตรา ๗๘ (๗))
- ๗) คุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ หรือการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพของประชาชนในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ (มาตรา ๘๔ (๙))

๘) ห้ามมิให้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ในความผูกขาดของเอกชน (มาตรา ๘๔ (๑๐))

๙) รัฐต้องส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (มาตรา ๘๔ (๑๔))

๑๐) แผนนโยบายด้านที่ดิน ต้องกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอย่างทั่วถึง (มาตรา ๘๕ (๒))

๑๑) รัฐต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านต่าง ๆ ตลอดจนการรักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (มาตรา ๘๖)

๑๒) กำหนดให้รัฐบาลที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้สอดคล้องกับแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการใด ในระยะเวลาใด และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง เสนอต่อรัฐสภาปีละ ๑ ครั้ง (มาตรา ๗๔ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๗๔)

๑.๕ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับประเทศ

๒. การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและเพิ่มอำนาจประชาชน

๒.๑ เสริมสร้างอำนาจทางการเมืองให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็น “ผู้เล่น” มิใช่ “ผู้ดู”
ทางการเมืองอีกต่อไป ซึ่งมีมาตรการมากมาย เช่น

๑) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำเนินงานต่าง ๆ ของภาครัฐ

๒) รัฐต้องให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญา และหากการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน รัฐต้องดำเนินการแก้ไขหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม (มาตรา ๑๙๐)

๓) การเปิดพื้นที่ให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น (มาตรา ๘๗ มาตรา ๙๗ มาตรา ๑๑๔ และมาตรา ๑๕๒)

๔) ปรับปรุงระบบการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โดยให้มีมาตรฐานกลางในการดำเนินงาน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติได้เอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างของการพัฒนาและการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประชาชน (มาตรา ๒๘๒)

๕) การลงประชามติในเรื่องที่สำคัญและมีผลผูกพันการตัดสินใจของรัฐบาล (มาตรา ๑๖๕)

๖) ให้ประชาชนและชุมชนมีอำนาจในการฟ้องร้องรัฐที่ใช้อำนาจไม่เป็นธรรมได้ (มาตรา ๖๐)

๗) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น (มาตรา ๘๗)

๘) จัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทาง การเมืองมากขึ้น (มาตรา ๘๗ (๔))

๙) ให้ประชาชนใช้สิทธิทางการเมืองได้ง่ายขึ้น เช่น การลดจำนวนประชาชนในการเข้าชื่อ ถอดถอนนักการเมืองหรือข้าราชการระดับสูง (มาตรา ๑๖๔ และมาตรา ๒๗๑) และการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย (มาตรา ๑๔๒ และมาตรา ๑๖๓)

๑๐) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรายงานผลการดำเนินงานต่อประชาชน ในเรื่อง การจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ กำกับการบริหารจัดการ (มาตรา ๒๘๗ วรรคสาม)

๒.๒ จำกัดการผูกขาดและการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาล โดยมีมาตรการ ที่สำคัญ เช่น

๑) นายกรัฐมนตรีอยู่ในตำแหน่งได้ไม่เกิน ๘ ปี (มาตรา ๑๗๑ วรรค ๔)

๒) การตราพระราชกำหนดของรัฐบาลจะต้องถูกตรวจสอบโดยเคร่งครัดจากศาลรัฐธรรมนูญ มิใช่ตามอำเภอใจของรัฐบาลอีกต่อไป รัฐบาลจะตราพระราชกำหนดได้ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็น ริบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ มิใช่เป็นกรณีที่รัฐบาลตราพระราชกำหนดเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของรัฐสภา (มาตรา ๑๘๔ และมาตรา ๑๘๕)

๓) กำหนดขอบเขตภาระหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการอย่างชัดเจน เพื่อมิให้รัฐบาลรักษาการ แทรกแซงการทำงานของฝ่ายประจำ และใช้กลไกของรัฐไปสนับสนุนพรรคการเมืองและผู้สมัครฝ่ายตนในการ เลือกตั้ง (มาตรา ๑๘๑)

๔) มีหมวดการเงิน การคลัง และงบประมาณขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เพื่อมิให้รัฐบาล ใช้จ่ายเงินอย่างไม่มีความวินัยทางการเงินและงบประมาณ และรายจ่ายงบกลางต้องมีจำนวนจำกัดและต้องแสดงเหตุผล และความจำเป็นด้วย (หมวด ๑๖๗ วรรค ๒)

๕) ห้ามควบรวบพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภาในระหว่างอายุของสภา ยังไม่สิ้นสุดลง เพื่อป้องกันการเกิดเสียงข้างมากอย่างผิดปกติในสภา (มาตรา ๑๐๔)

๒.๓ ให้คนดีมีความสามารถเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นอิสระจากการครอบงำ ของพรรคการเมือง เพื่อทำหน้าที่ผู้แทนปวงชนได้อย่างเต็มที่ โดยบัญญัติอย่างชัดเจนว่า

๑) ลดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงเหลือ ๔๘๐ คน และปรับปรุงระบบการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ โดยประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน โดยมาจาก เขตเลือกตั้งที่ใหญ่ขึ้น และให้เขตเลือกตั้งหนึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกิน ๓ คน เพื่อให้คนดีมีความสามารถ แข่งขันกับคนที่ใช้เงินได้ รวมทั้งปรับปรุงระบบการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเป็นระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน มาจากการแบ่งกลุ่มจังหวัด ๘ กลุ่มจังหวัด เพื่อมิให้มีการกระจุกตัวผู้แทนราษฎรแต่ในส่วนกลาง และยกเลิกสัดส่วน ๕% เพื่อให้พรรคเล็กได้มีที่นั่งในสภาและทำให้เกิดความหลากหลายในความคิดทางการเมือง (มาตรา ๙๓ – มาตรา ๙๘)

๒) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถามการอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ (มาตรา ๑๖๒)

๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเสนอร่างกฎหมายได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพรรคการเมืองของตนอีกต่อไป

๒.๔ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ไม่จำเป็นต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (มาตรา ๑๐๑) แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ว. ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (มาตรา ๑๑๕ (๓))

๒.๕ ให้สมาชิกวุฒิสภาลดจากอิทธิพลของพรรคการเมืองอย่างแท้จริง

๑) โดยกำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนรวม ๑๕๐ คนซึ่งมาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคน รวมเป็น ๗๖ คน และมาจากการสรรหาจากตัวแทนของภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพ และภาคอื่น เพื่อส่งให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาดำเนินการสรรหาอีก ๗๔ คน (มาตรา ๑๑๑ – มาตรา ๑๑๔)

๒) กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงตำแหน่ง ส.ว. ให้สูงขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกวุฒิสภาอย่างแท้จริง (มาตรา ๑๑๕)

๒.๖ ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแทรกแซงข้าราชการประจำ โดยการกำหนดห้ามก้าวท้าวหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนและพรรคการเมือง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำ การบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอนเลื่อนตำแหน่งหรือเงินเดือน (มาตรา ๒๖๖)

๓. การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม (เดิมสิ่งที่ขาดหายไปรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐)

๓.๑ การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรของรัฐต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม (มาตรา ๓ วรรคสอง)

๓.๒ บัญญัติหมวดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างชัดเจน (หมวด ๑๓)

มีการกำหนดโทษ การฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมที่ร้ายแรงของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนำไปสู่การถอดถอนออกจากตำแหน่ง

๑) จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีมาตรฐานที่ชัดเจน โดยมีกลไกและระบบในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการลงโทษตามความร้ายแรงแห่งการละเมิด (มาตรา ๒๗๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

๒) การฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมที่ร้ายแรงของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนำไปสู่การถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ (มาตรา ๒๗๙ วรรคสาม)

๓) การพิจารณาให้บุคคลเข้าสู่ตำแหน่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่งหรือเงินเดือน และการลงโทษบุคคลนั้นจะต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรมและคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวด้วย (มาตรา ๒๗๙ วรรคสี่)

๔) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่เสนอแนะหรือให้คำแนะนำในการจัดทำหรือปรับปรุงประมวลจริยธรรม และส่งเสริมให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีจิตสำนึกในด้านจริยธรรม (มาตรา ๒๘๐)

๓.๓ กำหนดมาตรการเพื่อไม่ให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนทางการเมือง

(มาตรา ๒๖๕ ถึงมาตรา ๒๖๙)

โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติซึ่งครอบคลุมถึงคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย

๓.๔ การแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีความเข้มข้นขึ้น คือ นอกจากจะต้องแสดงของตน ของคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะแล้ว ยังขยายไปถึงทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมด้วย(มาตรา ๒๕๙) นอกจากนั้นการ
แสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจะต้องเปิดเผยให้แก่สาธารณชน เช่นเดียวกับของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี (มาตรา ๒๖๑)

๓.๕ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาได้ง่ายขึ้น (มาตรา ๑๐๖ (๑๑) มาตรา ๑๑๙ (๘) และ มาตรา ๑๘๒ (๓))

๓.๖ ห้ามประธานสภา รองประธานสภา นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีดำเนินการในลักษณะที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

๑) ประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างดำรงตำแหน่งจะเป็นกรรมการบริหารหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองมิได้ (มาตรา ๑๒๕ วรรค ๕)

๒) นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ห้ามมิให้ออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่ หรือการมีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น (มาตรา ๑๗๗ วรรค ๒)

๔. การทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑ ปรับปรุงระบบการสรรหาองค์กรตรวจสอบ เพื่อให้มีความเป็นอิสระและเหมาะสมกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรอย่างแท้จริง

๔.๒ ปรับปรุงอำนาจหน้าที่และระบบการทำงานขององค์กรตรวจสอบให้ดียิ่งขึ้น

๑) ให้วุฒิสภาต้องพิจารณาถึงประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ที่จะดำรงตำแหน่งใดตามรัฐธรรมนูญด้วย (มาตรา ๑๒๑)

๒) ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับฟ้องโดยตรงในเรื่องที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้ (มาตรา ๒๑๒)

๓) ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน หรือยื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ (มาตรา ๒๖๓)

๔) ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติดูแลเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการประจำระดับสูงเท่านั้น เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (มาตรา ๒๕๐ (๓))

๕) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถหยิบยกเรื่องที่เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยรวมขึ้นพิจารณาได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องเรียน (มาตรา ๒๔๔)

๖) ให้ ส.ส. สามารถเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีได้ง่ายขึ้น โดยใช้เสียงเพียง ๑ ใน ๕ และรัฐมนตรี ๑ ใน ๖ หรือเมื่อครบ ๒ ปีในกรณีเสียงไม่ถึงก็สามารถเปิดอภิปรายได้ด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดให้สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีที่หลบเลี่ยงการอภิปรายไม่ไว้วางใจโดยไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอื่นได้ (มาตรา ๑๕๘ และมาตรา ๑๕๙)

๗) เพิ่มอำนาจคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฟ้องศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองและศาลยุติธรรมได้ ในกรณีที่กฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือการกระทำใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้เสียหายแทนประชาชนเพื่อฟ้องศาลได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน (มาตรา ๒๕๗)

๔.๓ จัดให้มีระบบการตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

๑) การให้ใบเหลือง ใบแดงของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณี ส.ส. หรือ ส.ว. สามารถอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ ส่วนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค (มาตรา ๒๓๙)

๒) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดขององค์กรตามรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง สามารถถูกตรวจสอบโดยศาลปกครองได้ (มาตรา ๒๒๓)

๓) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา ๒๔๔)

การปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชน

หลังจากที่คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญได้เผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญให้แก่องค์กรและบุคคล ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ รวมทั้งเผยแพร่ ให้ประชาชนทั่วไปทราบ ตลอดจนส่งเสริมและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนประกอบด้วยนั้น คณะ กรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญก็ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ให้สอดคล้องกับความคิดเห็นขององค์กรต่าง ๆ และประชาชนว่า หนึ่งร้อยมาตรา โดยการปรับปรุงแก้ไขที่สำคัญมีดังนี้

๑. ตัดข้อความที่ระบุว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ออก เพราะได้มีบทบัญญัติมาตรา ๗ รองรับอยู่แล้ว และกรณีการคุ้มครองตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทย มีอยู่ก็ถูกตัดออกเช่นเดียวกัน เพราะระบบกฎหมายไทยไม่ยอมรับผลบังคับผูกพันของพันธกรณีระหว่างประเทศ เป็นกฎหมายภายในโดยตรง หรือที่เรียกว่าระบบเอกนิยม (Monism) หากแต่จะต้องตรากฎหมายภายในระดับ พระราชบัญญัติเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามพันธกรณีนั้นเสียก่อนหรือที่เรียกว่าระบบทวินิยม (Dualism) นั้นเอง (มาตรา ๔)

๒. บทบัญญัติในเรื่ององค์กรแก้ไขภาวะวิกฤติของชาติตามมาตรา ๖๘ วรรคสอง คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญตัดออกทั้งวรรคให้สอดคล้องกับความคิดเห็นโดยส่วนใหญ่ ของประชาชน

๓. การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๓๒๐ คน และให้แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดโดยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตเลือกตั้งละ ๓ คน (แบ่งเขตเรียงเบอร์) และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนอีกจำนวน ๘๐ คน โดยให้แบ่งเป็น ๔ เขตเลือกตั้ง โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนประชาชนที่ใกล้เคียงกันและมีพื้นที่ติดต่อกันในแต่ละเขตเลือกตั้ง ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๒๐ คนโดยใช้วิธีการคำนวณหาสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจาก สัดส่วนคะแนนตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น แต่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับเสนอสาร่างรัฐธรรมนูญ) คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๔๐๐ คน และให้แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดโดยให้มีการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งละ ๓ คน (แบ่งเขตเรียงเบอร์) และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ สัดส่วนตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น จำนวน ๘๐ คน โดยแบ่งเขตพื้นที่ประเทศออกเป็น ๘ กลุ่ม จังหวัดและแต่ละกลุ่มจังหวัดให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๑๐ คนแทน (มาตรา ๙๒)

๔. ปรับปรุงวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจากที่ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาซึ่งประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามอบหมายจำนวนหนึ่งคน และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมอบหมายจำนวนหนึ่งคนเป็นกรรมการทำหน้าที่สรรหาบุคคลผู้สมควรเป็นสมาชิกวุฒิสภา โดยเปลี่ยนแปลงมาเป็นการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๑๕๐ คน ประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาที่เป็นผู้แทนจังหวัด ๗๖ คนและสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมจากผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรต่าง ๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพและภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาอีก ๗๔ คน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนโดยส่วนใหญ่ที่เห็นว่าการแต่งตั้งบุคคลเพื่อเป็นสมาชิกวุฒิสภานั้นขัดต่อหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (มาตรา ๑๐๖)

๕. ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนในการเสนอร่างพระราชบัญญัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ โดยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับเสนอสภาร่างรัฐธรรมนูญ) ได้กำหนดเพิ่มความเป็นวรรคสี่ของมาตรา ๑๕๙ ว่าในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มาจากการริเริ่มของประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องให้ผู้แทนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นชี้แจงหลักการของร่างพระราชบัญญัติ และคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมดด้วย (มาตรา ๑๕๙ วรรคสี่)

๖. ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีหนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญาหรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างร้ายแรง ว่าจะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่ (มาตรา ๑๘๖ วรรคห้า)

๗. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานและรองประธานวุฒิสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญอีกต่อไป (มาตรา ๑๙๒ วรรคสอง)

๘. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับรับฟังความคิดเห็น) ได้กำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญทั้งปวง แต่ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับเสนอสภาร่างรัฐธรรมนูญ) ได้มีการปรับปรุงคณะกรรมการสรรหาองค์กรตามรัฐธรรมนูญให้มีความเหมาะสมกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรยิ่งขึ้น ได้แก่ องค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๒๒๖(๑)) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา ๒๓๖) ทั้งนี้ ให้เพิ่มบุคคลที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือก ๑ คนและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกอีก ๑ คนด้วย

บทส่งท้าย

ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นี้ สภาร่างรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ตระหนักถึงความสำคัญ และปัญหาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ของประเทศไทย ที่ไม่ใช่การพิจารณาเฉพาะความเป็นประชาธิปไตยในทางรูปแบบ ที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะต้องมาจากการเลือกตั้งเพียงประการเดียวเท่านั้น หากแต่ยังให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตยในทางเนื้อหา อีกด้วย โดยเฉพาะการส่งเสริม การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนให้เกิดผลขึ้น จริงในทางปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และการสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองและการ ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง ตลอดจนการวางโครงสร้างและกลไกต่าง ๆ ของสถาบันการเมืองให้เกิดดุลยภาพ ในการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้ายิ่งกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ภาพของความขัดแย้งในมวลหมู่ประชาชนที่ถูกปลุกปั่นให้เกิดการแบ่งแยกออกเป็นฝักเป็นฝ่าย ที่ดูราวกับการนำมาซึ่งความรู้จักสามัคคีของชนในชาติยังเป็นเรื่องที่ห่างไกลนัก ย่อมเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายไม่พึงปรารถนา และ ในขณะเดียวกันหลายฝ่ายก็มีความคิดเห็นร่วมกันว่าการจัดให้มี “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” ฉบับใหม่ ซึ่งเป็นกติกาสูงสุดของประเทศที่จะสามารถกำหนดดุลยภาพความสัมพันธ์ของภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม จะสามารถนำพาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองและสร้างความสมัคคีสามัคคีของชนในชาติได้

ดังนั้น การลงประชามติ “เห็นชอบ” หรือ “ไม่เห็นชอบ” กับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งจะเป็นการเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบทั้งฉบับในครั้งประวัติศาสตร์นี้ ถือเป็นหน้าที่สำคัญ ของชนชาวไทย จึงไม่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความอคติ” หรือ “ความไม่ไว้วางใจ” ซึ่งกันและกัน แต่สิ่งที่สำคัญ ที่สุดคือการพิจารณาถึง “เนื้อหาสาระ” และ “หลักการสำคัญ” ของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และไตร่ตรองถึงผลกระทบและข้อดี ข้อเสีย ที่จะเกิดขึ้นจากการบังคับใช้เพื่อเป็นหลักในการปกครองประเทศ ต่อไป

ด้วยวิจาร์ณญาณของผู้ที่มีวุฒิภาวะสมบูรณ์ในการวินิจฉัยอย่างเป็นอิสระและตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “การใช้เหตุผล” ในการ

พิจารณาเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอันที่จะพัฒนาการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงสถาพรสืบไป

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

สภาร่างรัฐธรรมนูญ